

Els projectes d'intervenció educativa: una iniciativa institucional de reforçament de l'autonomia dels centres¹

Miquel Sbert i Garau

¹ Aquestes notes segueixen de prop el llibre Projectes d'intervenció educativa, col·lecció Baula a Baula, Govern de les Illes Balears-Direcció General de Formació Professional i Inspecció Educativa, coordinació Departament d'Inspecció Educativa, Palma, 2003. El text conté un estudi sobre els projectes d'intervenció educativa, el recull de normativa que els desenvolupa, l'avaluació del procés i memòries dels Instituts d'Ensenyament Secundari que els dugueren a terme.

RESUM

En el present article es fa una introducció als projectes d'intervenció educativa, quan varen sorgir, per què varen sorgir, les característiques més significatives, etc. Així mateix es fa una anàlisi sobre la filosofia que va informar la posada en marxa d'aquests projectes d'intervenció educativa en el marc de l'autonomia dels centres, com també la relació de centres que varen desenvolupar i desenvolupen aquests projectes.

RESUMEN

En el presente artículo se hace una introducción a los proyectos de intervención educativa, cuando surgieron, por qué surgieron, sus características más significativas, etc. Asimismo se hace un análisis sobre la filosofía que informó la puesta en marcha de estos proyectos de intervención educativa en el marco de la autonomía de los centros, así como la relación de centros que desarrollaron y desarrollan estos proyectos.

QUÈ SÓN ELS PROJECTES D'INTERVENCIÓ EDUCATIVA?

Al títol IV, «De la qualitat de l'ensenyament», de la LOGSE (1990) s'assenyalava com un dels factors per afavorir «la qualitat i millora de l'ensenyament» el foment de «l'autonomia pedagògica i organitzativa dels centres» (art. 57.4). Resulta notori que al sistema educatiu li cal autonomia per donar una resposta adient a les necessitats educatives, tant dels alumnes en particular com del context social en general.

Els centres educatius, com a part del sistema (entès com a estructura organitzativa que dinamitza processos, procediments, recursos per tal d'implantar de manera sistemàtica un determinat tipus de gestió), requereixen aquesta capacitat per atendre amb eficàcia els reptes que una societat fluctuant planteja. Cobren així un nou protagonisme, però alhora assumeixen unes noves responsabilitats. Conseqüentment, davant aquesta situació i els problemes i les tensions que, forçosament, es generen (com indica l'OCDE a l'informe *Descentralització i millora de l'escola*), les administracions educatives han de garantir, mitjançant mesures orientatives i de suport, que els nous responsables puguin assumir aquestes tasques. La gestió del canvi, tant per a l'administració com per als mateixos centres, implica estratègies preventives de les tensions i dificultats que, simultàniament, han de permetre (i facilitar) la incorporació d'adaptacions i d'ajustaments al procés.

És des d'aquesta perspectiva que, a partir dels cursos 2000-2001, la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears impulsà un seguit de mesures normatives,² les ordres de regulació dels «projectes d'intervenció educativa» (PIE), que es proposaven que els centres públics d'educa-

² Concretament les disposicions següents (només se citen ordres): 1) Ordre del conseller d'Educació i Cultura de dia 10 de juliol de 2000, de regulació de l'organització i el funcionament dels instituts d'educació secundària de les Illes Balears per al curs 2000-2001. 2) Ordre del conseller d'Educació i Cultura de dia 27 de juny, de regulació de l'organització i el funcionament dels instituts d'educació secundària de les Illes Balears, i d'elaboració i aplicació de projectes d'intervenció educativa per al curs 2001-2002. 3) Ordre del conseller d'Educació i Cultura de dia 7 de juny, de regulació de l'organització i el funcionament dels instituts d'educació secundària de les Illes Balears, i d'elaboració i aplicació de projectes d'intervenció educativa per al curs 2002-2003.

ció secundària (IES) integrassin, en llur organització i funcionament, unes mesures d'adequació a les necessitats educatives específiques per tal d'augmentar la qualitat global de l'educació que, com a institució, ofereixen. Les ordres del conseller (similars en la seva concepció i estructurades segons una seqüència cada cop més sistemàtica) plantejaven concrecions i possibilitats que cercaven, endemés d'aclarir i d'orientar sobre possibilitats d'intervenció educativa, donar seguretat als IES i, alhora, dotar d'una cobertura normativa certs aspectes que, per la seva indefinició i/o manca de previbilitat, generaven inquietud o dificultats per al professorat i els òrgans directius i una certa indefensió per part de l'alumnat.

El caràcter d'oferta als IES d'aprofundir en la seva capacitat de resposta a les demandes educatives específiques roman palès ja a l'exposició de motius de la primera de les ordres quan explicita que «els projectes d'intervenció educativa, en el context dels plantejaments institucionals del centre, són, en tot cas, compromisos lliurement adoptats pels òrgans de decisió del mateix centre, d'acord amb l'autoavaluació efectuada i amb el consens de la comunitat educativa». En qualsevol cas, se simplifiquen els escenaris burocràtics d'una manera consistent i esdevenen la concreció d'un aprofundiment democràtic, desregulador, reequilibrador, però propiciat des de les instàncies administratives. Vertaderament un cas singular que incideix enormement sobre la necessitat d'impulsar una nova cultura professional, de compromís col·legiat (compromís personal amb els objectius col·lectius), que cerca millorar l'educació impartida als IES, tant quantitativament com qualitativament.

El llibre que ens serveix de guia per a aquestes notes analitza les característiques dels projectes d'intervenció educativa, que considera elements inserits «amb normalitat» amb l'organització dels centres i de cap manera una «inserció» (encara que, als efectes administratius, requereixi un document específic per part de l'IES, aprovat segons el procediment reglamentari). Els trets definidors són: incardinació dels PIE en els projectes institucionals del centre (PEC, PCE...); els PIE resultat de l'autoavaluació del centre; no alteració substancial de la normativa de funcionament intern del centre; prioritització per aprofundir en les línies d'actuació del centre, amb els ajustaments convinguts a les necessitats educatives, i flexibilitat («que permet, entre d'altres: adequar els recursos existents a les prioritats escollides —en virtut de l'autoavaluació—; adoptar mesures amb graus diferents d'intensitat —en funció de les necessitats—; endegar actuacions d'atenció a la diversitat dinàmiques i adaptades a les situacions canviants; incidir sobre aspectes curriculars sense les estretors derivades de la rigidesa d'una norma estandarditzada; incidir qualitativament a través de l'acció tutorial sobre alumnes amb problemàtiques diverses; actuar de manera planificada en qüestions de relació i convivencials —tant amb alumnes, com amb famílies i professorat...»³).

No hi ha dubte que, així plantejada, la iniciativa institucional suposava un element d'innovació educativa que situava els responsables dels IES davant una possibilitat de desenvolupar propostes pedagògiques, d'acord amb una actuació planificada. Cal no oblidar que «projecte» implica activitats encaminades a l'assoliment d'uns objectius, amb un principi (disseny), un procés i un final.

L'acceptació de la convocatòria fou majoritària i iniciaren PIE trenta-nou instituts de les Illes Balears el curs 2000-2001 i l'increment progressiu es posa de manifest a partir de les dades recollides el

³ Pàg.12.

curs 2001-2002 (cinquanta-un IES) i el curs 2002-2003 (cinquanta-tres IES), això representa el 90% dels centres públics d'educació secundària de les Illes Balears, que eren els receptors de la «invitació institucional».

Per al seguiment i l'avaluació dels PIE s'articulà un comissió, organitzada per la Direcció General de Formació Professional i Inspecció Educativa i presidida pel cap del Departament d'Inspecció, que en feu l'estudi i en publicà les dades.⁴ L'anàlisi de les dades permet al Departament afirmar que:

«Pel que fa referència a les dades de les mesures que s'apliquen, de l'anàlisi comparada de les taules II, III i IV, es desprèn que es caracteritzen per l'adequació, la consolidació i la progressivitat.

L'adequació de les mesures, es manifesta en les dades de la taula II, en les quals s'observa que, excepció feta de la mesura 6 de formació permanent amb una incidència del 45,1%, són aplicades amb un percentatge superior al 50%, en aquest sentit és significatiu l'alt percentatge -superior al 90%- de les mesures referides a famílies i alumnes, d'organització curricular, de funció tutorial i d'agrupaments d'alumnes.

Quant a la consolidació de les mesures adoptades, a la taula III s'observa una constant en relació al nombre de centre que apliquen una mateixa mesura al llarg dels dos darrers cursos escolars, posant-se de manifest un lleuger increment en les mesures de funció tutorial, de formació permanent i de relació i cooperació amb els serveis educatius i socials.»⁵

Globalment, la valoració institucional de l'experiència d'innovació va ser molt positiva. L'autoavaluació dels centres, que pot consultar-se també al treball tan citat, és indicadora de la satisfacció que produí la iniciativa. Val dir que, el curs 2003-2004, sense regulació específica, les línies de treball dissenyades a partir dels PIE continuen als centres com a mesures integrades a la «Programació general anual», document institucional que conté els elements de planificació educativa prevists per al curs escolar vigent.

⁴Vegeu el llibre esmentat.

⁵Pàg. 30.

ANNEX I

CENTRES QUE DESENVOLUPAREN AL LLARG DEL CURS 2002-03 PROJECTES D'INTERVENCIÓ EDUCATIVA									
	Centres	Localitat	1	2	3	4	5	6	7*
	IES Cap de Llevant	Maó							
	IES Joan Ramis i Ramis	Maó							
	IES Josep Miquel Guàrdia	Alaior							
	IES Pasqual Calbó Caldés	Maó							
	IES Marc Ferrer	S. Francesc							
	IES Quartó de Portmany	Sant Antoni							
	IES Sa Blancadona	Eivissa							
	IES S'Arenal	S'Arenal							
	IES Berenguer d'Anoia	Inca							
	IES Pau Casesnoves	Inca							
	IES Baltasar Porcel	Andratx							
	IES Ramon Llull	Palma							
	IES Aurora Picornell	Palma							
	IES Felanitx	Felanitx							
	IES F. de Borja Moll	Palma							
	IES G. Colom Casasnoves	Sóller							
	IES Guillem Sgrera	Palma							
	IES Joan Alcover	Palma							
	IES Politècnic	Palma							
	IES Damià Huguet	Campos							
	IES Algarb	Sant Jordi							
	IES Sa Colomina	Eivissa							
	IES Son Servera	Son Servera							
	IES Santanyí	Santanyí							
	IES Antoni Maura	Palma							
	IES Josep Sureda i Blanes	Palma							
	IES Lluçmajor	Lluçmajor							
	IES Alcúdia	Alcúdia							

Continua

	Centres	Localitat	1	2	3	4	5	6	7*
I	IES Josep Maria Llompart	Palma	I		I	I			
I	IES Sa Pobla	Sa Pobla	I	I	I	I	I		I
I	IES Bendinat	Bendinat	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Calvià	Santa Ponça	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Son Ferrer	Son Ferrer	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Santa Margalida	S. Margalida	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Biel Martí	Ferrerries	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Josep Maria Quadrado	Ciutadella	I	I	I	I	I		I
I	IES Maria Àngels Cardona	Ciutadella	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Emili Darder	Palma	I	I	I	I		I	
I	IES Sineu	Sineu	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Juníper Serra	Palma	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Mossèn Alcover	Manacor	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Na Camel·la	Manacor	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Ses Estacions	Palma	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Isidor Macabich	Eivissa	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Santa Maria	Eivissa	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Xarc	Sta. Eulàlia	I	I	I	I	I	I	I
I	IES G. Cifre de Colonya	Pollença	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Joan Maria Thomàs	Palma	I	I	I	I	I		I
I	IES Madina Mayurqa	Palma	I	I	I	I	I		I
I	IES Capdepera	Capdepera	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Llorenç Garcies i Font	Artà		I	I	I			
I	IES Son Rul·lan	Palma	I	I	I	I	I		
I	IES Albuhaia	Muro	I	I	I	I	I	I	
53			49	50	51	51	45	34	39
			92,5	94,3	96,2	96,2	84,9	64,2	73,6

* 1: Mesures amb famílies i alumnes. 2: Mesures organitzatives i curriculars. 3: Mesures de funció tutorial. 4: Mesures referides a l'agrupament d'alumnes. 5: Mesures convivencials. 6: Mesures de formació permanent (professorat). 7: Mesures de relació i de cooperació amb serveis educatius i socials externs al centre.

Centres que desenvoluparen al llarg del curs 2002-2003 projectes d'intervenció educativa amb especificació de les mesures aplicades. Font: *Projectes d'intervenció educativa*, col·lecció Baula a Baula, Govern de les Illes Balears-Direcció General de Formació Professional, coordinació Departament d'Inspecció Educativa, Palma, 2003, pàg. 31.

El Programa d'intervenció educativa (PIE) de l'IES Aurora Picornell (2003-2004)

Alicia Aguilar Suárez

M. Magdalena Ramis Bibiloni

M. Antònia Rosselló Costa

RESUM

En el present article s'analitza l'aplicació del Projecte d'intervenció educativa (PIE) a l'IES Aurora Picornell (2003-2004) de Palma. Es tracta d'un centre que, en el marc de la seva autonomia escolar, ha desenvolupat un projecte d'intervenció educativa de caràcter innovador que doni resposta, d'una banda, a les noves necessitats socials i educatives i, d'una altra, a la diversitat existent, en una etapa significativa com és l'educació secundària obligatòria.

RESUMEN

En el presente artículo se realiza un análisis sobre la aplicación del Proyecto de intervención educativa (PIE) en el IES Aurora Picornell (2003-2004) de Palma. Se trata de un centro que, en el marco de su autonomía escolar, ha desarrollado su proyecto de intervención educativa de carácter innovador que dé respuesta, por una parte, a las nuevas necesidades sociales y educativas y, por otra parte, a la diversidad existente, en una etapa significativa como es la educación secundaria obligatoria.

INTRODUCCIÓ

La societat en general i la mallorquina en particular han experimentat canvis molt significatius durant la darrera dècada. El nostre centre, que va començar a funcionar com a IES fa poc més de deu anys, ha crescut paral·lelament a aquests canvis.

Cal recordar la nostra localització. Prop de l'anomenada via de cintura, al barri palmèsà de la Soledat. I cal esmentar-ho perquè aquesta situació és molt important per comprendre l'evolució del nostre centre. Inicialment, sorgí com a resposta a l'augment considerable de la població resident tant en el mateix barri de la Soledat com en els altres dos barris veïns (el del Polígon de Llevant i el de Son Gotleu).

Cal recordar també que durant molts d'anys l'IES Aurora Picornell ha estat el receptor d'una gran part d'alumnat procedent d'altres zones de Palma que no trobaven plaça prop de casa seva a l'institut corresponent.

Malgrat les dificultats inicials d'adaptació, aquesta barreja afectava positivament la interrelació entre els diferents grups que configuraven la comunitat educativa.

Aquesta situació anà variant i l'alumnat fou cada vegada molt més homogeni respecte a les seves característiques socioeconòmiques i ambientals.

Aquest fet coincidí amb una pèrdua progressiva de freqüència en les relacions família-centre, que eren pràcticament inexistents. Simultàniament es donà un augment, tant quantitatiu com qualitatiu, important de les conductes considerades com a contràries a la convivència.

Resultava massa òbvia la relació entre ambdós fets, com també resultava inajornable una reflexió sobre la situació.

LA INTERVENCIÓ

L'equip directiu, format actualment per M. Antònia Rosselló i Costa, cap d'estudis d'ESO; Magdalena Ramis Bibiloni, secretària; Marcel Martín Acosta, cap d'estudis d'ESPA, i Alicia Aguilar Suárez com a directora, proposà a tota la comunitat educativa per a aquest curs acadèmic 2003-2004 una línia d'actuació prou coincident amb la desenvolupada durant el passat curs escolar i basada en cinc punts preferents.

Com ja es va fer anteriorment, es determina un termini durant el qual es produeix una sana discussió i un intercanvi d'opinions en diferents fòrums, i, finalment, es recullen les conclusions aportades des de tots els àmbits consultats.

Després de considerar-les totes, s'intenta adoptar les mesures més viables i idònies entre les propostes rebudes. L'equip directiu presenta el pla d'actuació, amb una durada d'un curs, articulat en els cinc grans blocs següents:

1. Continuar la revisió de les normes de convivència i proposar noves accions per millorar-la.
2. Millorar la conservació del centre mitjançant la incorporació de recursos humans i materials com també la incorporació d'estratègies adients.
3. Articular els recursos disponibles per oferir una atenció específica i de qualitat a tot l'alumnat i, especialment, al procedent de països estrangers i d'altres comunitats autònomes de l'Estat, per la qual cosa es proposa demanar la col·laboració d'un mediador o mediadora cultural, organitzar grups d'atenció específica dins el desenvolupament del Programa d'acollida lingüística i cultural (PALIC), atendre amb un suport sistematitzat la resta de l'alumnat nouvingut i donar atenció a les seves famílies mitjançant la intervenció de la treballadora social del centre.
4. Potenciar la integració de l'alumnat i de les seves famílies al centre amb la finalitat de millorar la necessària col·laboració mútua.
5. Promoure durant el curs actual la participació del professorat del centre i del centre mateix en el programa Sòcrates.

L'ordre de les accions no és casual. D'aquest pla d'actuació es pot deduir que una de les principals intencions de l'equip directiu és la millora de la convivència.

TOTAL ALUMNES:	175
TOTAL ALUMNES ESTRANGERS:	83
Alumnes que tenen el domini de la llengua castellana (que vénen de l'Amèrica Llatina):	35
Alumnes que no tenen el domini de cap de les dues llengües oficials:	48
Brasil	1

	Bulgària	4
	Filipines	2
	Guinea	1
	Ucraïna	4
	Xina	19
	Romania	1
	Nigèria	4
	Marroc	9
	Senegal	3

Pel que fa al primer cycle, cal assenyalar que una part d'aquests alumnes han arribat ben disposats per als estudis i amb uns hàbits de treball i de bon comportament ja adquirits, la qual cosa constitueix una millora quant a referències per a l'alumnat més desestructurat. D'altra banda, l'alta presència d'alumnat estranger i d'alumnat amb NEE, considerat òbviament com d'atenció a la diversitat, complica la nostra tasca educadora. Finalment, cal dir que la dificultat augmenta a causa del baix nivell curricular de gran part de l'alumnat i de la precària situació familiar de molts d'ells.

Per fer front a la situació és necessari mantenir i incrementar els programes específics, com també les ajudes complementàries que la Conselleria ens pot proporcionar. Per desenvolupar els programes esmentats, durant aquest curs 2003-2004 comptam amb dues professores de pedagogia terapèutica, dues professores d'atenció a la diversitat, una treballadora social a mitja jornada, una logopeda dedicada a aquesta tasca a temps parcial, el professorat d'àmbit, el professorat específic del Programa de garantia social i una orientadora, a més de la col·laboració sempre necessària de tota la resta de membres de la comunitat educativa.

Per a l'atenció de l'alumnat estranger tenim el Programa d'acolliment lingüístic i cultural, que segueix dues línies diferents que es corresponen amb dos grups: els qui tenen el domini d'una de les dues llengües (els qui vénen de l'Amèrica Llatina i d'altres comunitat autònomes) i els qui no en dominen cap.

A més, s'han consensuat **mesures de caràcter general**, entre les quals assenyalarem les que pretenen incidir més directament en la millora de la convivència:

1. Mantenir els programes de suport escolars, preferentment en els primers cursos.
2. Augmentar el nombre d'hores del professorat en el mateix grup.
3. Ubicar planificadament les aules corresponents a cada grup dins l'institut amb la intenció d'evitar els espais conflictius.
4. Dissenyar agrupaments flexibles per a l'alumnat que requereix una atenció especial.
5. Elaborar i lliurar material d'acollida amb especial esment a les normes de convivència, adreçat al professorat, a l'alumnat i a les seves famílies.

6. Formular les normes d'utilització dels patis, els banys, el vestíbul, la biblioteca i el bar de l'institut.
7. Sistematitzar i agilitar la utilització de registres de control (fulls de material, incidències, autoritzacions de sortida de classes, Programa d'atenció individual —PAI—, etc.).
8. Mantenir les figures educatives de les dues coordinadores de cicle i determinar les seves funcions.
9. Potenciar les juntes de professorat de grup com a element fonamental d'organització, adopció i seguiment de mesures conjuntes. Les juntes de professorat de grup de cada un dels grups es reuniran sempre que sigui necessari.
10. Potenciar i augmentar la coordinació entre l'equip directiu, el Departament d'Orientació i el Departament d'Activitats Extraescolars. Es mantenen dues hores de reunió setmanal conjunta i s'augmenta una hora també setmanal de coordinació particular entre la directora i l'orientadora, dedicada a dissenyar, planificar i fer el seguiment d'alguns subprogrames com són el Programa d'educació sexual, el POAV, el de lectoescriptura i el PAT, entre altres.
11. Mantenir, sobre l'horari, una reunió setmanal del professorat tutor de primer i segon cicle amb la cap d'estudis, la cap del Departament d'Orientació, la coordinadora d'activitats extraescolars, la treballadora social i la coordinadora de cicle corresponent.
12. Agilitar els mecanismes de relació amb les famílies, implicant-hi els tutors i les tutores, la cap d'estudis i la treballadora social i la coordinadora del cicle, si cal.
13. Mantenir canals de relació amb les entitats ciutadanes del barri i les institucions municipals, atesa l'especial problemàtica dels nostre entorn.
14. Controlar i actuar amb rapidesa davant les faltes d'assistència.
15. Tractar d'una manera diferent els casos de l'alumnat separat de les classes momentàniament. Aquests alumnes, amb la col·laboració del professorat de guàrdia, se'ls enviarà al despatx de la cap d'estudis i/o de la directora. Allà es valorarà la peculiaritat de cada situació de conflicte. Se segueix un protocol que pretén d'una banda conscienciar a l'alumne/a, com també subratllar el seu protagonisme insubstituïble en la modificació i millora de la situació. Després d'aquesta intervenció, l'alumne implicat podrà tornar a classe si comprèn la seva falta i manifesta una actitud reparadora. Amb això pretenem minimitzar la distorsió que genera una confrontació dins l'aula i reduir la pèrdua de temps lectiu que aquestes situacions produeixen, com també dissuadir l'alumnat considerat «provocador», entrenat en aquest tipus de situacions.
16. Mantenir les sessions dels dimecres (de 13 a 15 h), per a l'alumnat que acumuli faltes. Disposarem de professorat a la biblioteca i hi faran els deures assenyalats.
17. Mantenir les propostes i l'organització del nostre Programa d'intervenció educativa (PIE).
18. Posar en marxa el Programa de lectoescriptura com a activitat complementària.
19. Participar en accions educatives extraescolars i complementàries com l'estada d'una setmana en centres d'Educació Ambiental del MECD, en el programa Euroescola, visitar les altres illes de la nostra comunitat autònoma, col·laborar amb el Fòrum Barcelona 2004 i organitzar les sortides didàctiques que es considerin necessàries.
20. Convocar reunions informatives adreçades a les famílies de l'alumnat amb una freqüència mensual, llevat dels mesos de desembre de 2003 i d'abril de 2004.

A més a més, ha estat necessari establir **unes altres mesures de caràcter específic** que van lligades a la tipologia de l'alumnat. Actualment s'intervé de la manera següent:

Tipus d'alumne	Tipologia de l'atenció	Qui l'ha de dur a terme
Alumnes amb bon nivell i disposició per aprendre.	Desenvolupament curricular habitual. Estratègies motivadores per aprofitar les seves capacitats.	Departaments didàctics i professorat d'àrea.
Alumnes amb baix nivell curricular sense retard escolar significatiu i superable en la majoria d'àrees, però amb bona disposició d'aprendre.	1. Suport per superar les dificultats. 2. Seguiment individual i atenció personalitzada. 3. Incorporació al PDC. 4. Reforç de l'autoestima.	Professorat d'àrea, professorat de suport, d'àmbit i equip dir. Tutor i DO.
Alumnes amb capacitat d'aprendre i amb baixa disposició, sense retard escolar gaire significatiu.	1. Seguiment individualitzat de la planificació de l'estudi. 2. Seguiment de la planificació per part de la família. 3. Potenciar l'autoconeixement i la responsabilitat. PAI.	Tutor, equip educatiu i DO.
Alumnes amb retard significatiu i amb baixa disposició.	1. Suport. 2. Potenciar l'autoconeixement i la responsabilitat. 3. PAI. 4. Lectoescriptura.	Professorat d'àrea, Departament d'Orientació, professorat de suport i professorat AD.
Alumnes amb NEE.	Adaptacions curriculars al seu nivell de competència.	Professorat d'àrea, professorat de suport i PT.
Alumnes amb mancances importants de tipus cognoscitiu, social i/o familiar, generalment amb actitud negativa.	1. Adaptacions curriculars que tinguin en compte aprenentatges bàsics, AD. 2. Atenció dins i/o fora de l'aula. 3. Programes específics d'atenció a la diversitat, que inclouen tallers professionals. 4. PAI per treballar l'autoresponsabilitat i autoestima. 5. Control d'absentisme.	Professorat de compensatòria, DO, professor de pràctica i treballador social. Col·laboració amb el Servei Social i les famílies en la mesura que sigui possible.

a) Pel que fa a les mancances acadèmiques

1. Programa de suport.
2. Programa de diversificació curricular.
3. Programa d'integració.
4. Programa de compensatòria —taller— (només per cobrir les necessitats del centre).
5. Programa d'atenció individualitzada (PAI).

Els programes 4 i 5 tenen una doble vessant:

- a) Intentar esmenar les mancances acadèmiques greus.
- b) Aportar solucions per a l'alumnat que, per falta d'hàbits, crea greus problemes de convivència. Treballar les habilitats socials i els hàbits de treball n'és el principal objectiu.

Tots aquest programes són flexibles i oberts i han de ser comunicats a les famílies dels alumnes implicats.

b) Pel que fa a l'alumnat estranger

Alumnes que tenen el domini de castellà	Programa de suport en català (sempre que sigui possible)
Alumnes que no tenen el domini de cap de les dues llengües oficials	Programa d'acollida lingüística i cultural en català i castellà

c) Pel que fa a la disciplina

A més d'aplicar i difondre el Reglament de règim intern (explica el funcionament de les amonestacions, tipus de sancions, resposta a les sancions...), és imprescindible:

1. La implicació de tot el professorat (estat de guàrdia permanent).
2. La presència permanent de l'equip directiu. Suport continuat i explícit de l'equip directiu a les actuacions del professorat.
3. La mediació continuada en els conflictes per part de l'equip directiu i el Departament d'Orientació.
4. L'afrontament dels conflictes i les dificultats de manera immediata i amb contacte ràpid amb les famílies en el cas que sigui necessari.
5. El manteniment del Programa de compensatòria-taller.
6. Les actuacions individuals concretes i puntuals a càrrec de la treballadora social (serveis a la comunitat).

Objecció escolar i absentisme

1. Controls i actuacions del tutor o de la tutora, de l'equip directiu i de la treballadora social. La feina de la treballadora social es pot concretar en:
 - contacte amb les famílies.
 - visites domiciliàries.
 - protocol d'absentisme.
2. Pactes individuals: horaris reduïts.
3. Cercar alternatives en programes d'iniciació professional, en convenis entre la Conselleria i altres institucions... Alumnat amb conductes disruptives greus i/o amb alteracions conductuals:

- Anàlisi del problema a través de l'equip directiu, el Departament d'Orientació, la tutora o el tutor i la família o els tutors legals.
- Diagnosi i posterior determinació d'alguna de les actuacions i programes assenyalats abans. Generalment s'utilitzen programes d'atenció individualitzada.
- Intervenció de la junta del professorat de grup i de l'equip directiu.

Agrupaments d'alumnes i criteris pedagògics

L'alumnat de 1r d'ESO, després d'una avaluació de diagnosi inicial, s'ha agrupat d'acord amb les seves capacitats per tal de concretar més hores de suport sobretot en un grup. Pel que fa a l'alumnat més conflictiu, s'ha optat per repartir-lo equitativament entre els dos grups existents.

En els grups de segon s'ha intentat, d'una banda, organitzar grups estables ajuntant-hi alumnat que es pogués cohesionar i, de l'altra, repartir l'alumnat que l'any passat fou conflictiu en diferents grups per evitar-ne l'acumulació en un sol grup.

La dificultat ha estat l'elaboració dels horaris, que s'han hagut d'adaptar en funció dels agrupaments, perquè tots els alumnes que ho necessiten puguin gaudir d'aquest programa d'acollida.

En el segon cicle s'han agrupat de manera més heterogènia i també s'han hagut de repartir els alumnes conflictius de manera equitativa. Cal assenyalar que a quart l'alumnat conflictiu és mínim. A tercer l'alumnat del PALIC ha quedat tot en un únic grup, ja que resultava molt difícil organitzar-hi tants d'agrupaments diferents (optatives, suports, etc.).

L'alumnat del PDC ha quedat agrupat dins altres grans grups.

L'alumnat amb mancances és atès en el programa de suport. El Programa d'acollida lingüística i cultural fa globalitzacions, que queden reflectides en la programació i en el model de butlletí provisional. La programació és elaborada de forma coordinada entre els departaments de llengua.

Per adjudicar les tutories s'ha procurat, en la mesura que fos possible, que el tutor o la tutora conegui el grup i que hi tingui el màxim nombre d'hores de classe. En els casos que en tenen poques, es tracta de professorat que ja coneix el grup. En ocasions es determinen mesures...

Les classes els dimecres acaben a les 12.55 h per poder dedicar aquestes dues hores a reunions de juntes de professorat de grup. Això ens permet una línia pedagògica continuada amb un seguiment més rigorós. El dimecres que no hi ha junta de professorat de grup es dedica a les reunions mensuals de la comissió de coordinació pedagògica.

L'horari preveu una hora de reunió del professorat de suport, del d'àmbits i la treballadora social amb la cap del Departament d'Orientació per coordinar els programes especials. En qualsevol moment, quan es fa necessari es poden convocar reunions de coordinació amb tot el professorat d'un curs.

L'equip directiu es reuneix dues hores setmanals. També hi participen la cap d'estudis de l'ESPA, la cap del Departament d'Orientació, la cap del Departament d'Activitats Extraescolars i Complementàries, la professora coordinadora del projecte lingüístic i del PALIC i les dues coordinadores de cicle.

Guàrdies

L'organització de les guàrdies és prioritària per mantenir l'ordre en el recinte escolar i a cada pis. Les guàrdies han de ser del tot actives i sempre hi ha d'haver, a més d'algun membre de l'equip directiu, dos o tres professors o professores de guàrdia per aules (un a cada pis), passadissos, aula de guàrdia, biblioteca i pati, sempre que sigui possible.

Les guàrdies s'han de signar al full corresponent. La necessitat de mantenir aquest servei implica, en alguns casos, que el professorat vagi molt carregat de feina en les hores complementàries i que no tingui temps lliure per poder-lo dedicar a la preparació de les matèries. Cal indicar que des del curs passat s'ha implantat de forma voluntària l'activitat d'escacs durant els esplais com també durant les hores que l'alumnat resta dins l'aula.

Esplais

Durant l'esplai s'estableix un torn de guàrdies tan estricte com a la resta de l'horari. Sempre hi ha tres professors o professores de guàrdia. Per comptabilitzar les guàrdies s'ha establert que dos patis equivalen a un període complementari. A més, durant els esplais es compta amb l'especial col·laboració del personal de seguretat, el personal de consergeria i l'equip directiu.

Està prevista la implantació d'un programa de patis durant el segon trimestre, que tindrà com a objectiu afavorir la interrelació, aprendre jocs nous i modificar alguns hàbits incorrectes. A més a més, s'intensificarà la pràctica del rugbi, que és l'esport oficialment organitzat en el centre.

També durant el segon trimestre es potenciarà l'ús de la biblioteca i la lectura com a alternativa als jocs esportius.

Actualment està en fase d'anàlisi i discussió la implantació experimental d'un programa per intentar fer minvar el renou, com a mesura per millorar la convivència.

Programes i plans específics

Programes específics que s'hi desenvolupen:

- Programes de suport lingüístic —taller de llengua— (PSLTL).
- Programa d'acollida lingüística i cultural (PALIC).
- Programes de diversificació curricular (PDC).
- Programes d'integració d'alumnat amb NEE (PI).
- Programa de compensació educativa i iniciació a tallers professionals (PCT).
- Programa d'atenció individualitzada (PAI).
- Programa d'intervenció socioeducativa (PISE).
- Programa d'higiene i de la salut (PHS).
- Programa d'hort escolar (PHE).

Plans que s'hi desenvolupen:

- Pla d'acció tutorial (PAT).
- Pla d'orientació acadèmica i professional (POAP).
- Pla d'educació ambiental (PEA).

Aquest programa es desenvoluparà al centre des de totes les àrees i en col·laboració amb tots els departaments. Es concreta en diferents accions que s'han de treballar des de les àrees.

El Departament de Ciències Naturals, la coordinadora de les activitats extraescolars i complementàries i el Departament d'Orientació incidiran més en el projecte. A més, enguany ens hem presentat a la convocatòria de beques del MECD i ens ha estat concedida per assistir amb un grup de vint-i-cinc alumnes i dues professores, Mercedes Alsina i Jerònia Martorell, a una estada d'una setmana en un centre d'educació ambiental de la Península, de la qual cosa s'ha informat tant el Consell Escolar com també les famílies en les esmentades reunions mensuals.

Atenció a la problemàtica social de l'alumnat

Pel que fa a l'atenció a la problemàtica que pugui presentar un sector de l'alumnat, cal assenyalar en primer terme la importància de comptar amb la figura de la treballadora social a temps parcial, les funcions de la qual poden resumir-se així:

- Recollir informació sobre l'alumnat dels diferents recursos de la zona/sector (serveis socials, sanitaris...).
- Entrevistar-se amb famílies d'alumnes i recollir informació sobre les característiques del nucli familiar i de l'alumne/a.
- Informar les famílies i remetre-les cap als serveis comunitaris perquè els afavoreixin la solució del problema.
- Informar sobre prestacions socials i/o gestionar-les.
- Mantenir en representació del nostre centre una coordinació estable amb les diferents institucions que tinguin influència en l'àmbit escolar, amb l'objectiu de mantenir un intercanvi d'informació i la realització conjunta d'activitats.
- Transvasar informació i experiències dutes a terme a altres centres.
- Participar en la planificació d'activitats que acostin les famílies a l'escola.

Entre totes les funcions es tria com a prioritària la de fer el seguiment dels casos d'absentisme escolar.

Accions específiques per àmbits

El claustre ha considerat que un element afavoridor de la convivència ha estat l'establiment d'unes normes referides als diferents estaments de la comunitat educativa, pel que fa a:

Consergeria

- Amb la intenció de facilitar la tasca al personal de consergeria, aquesta tindrà la porta tancada i atindrà l'alumnat per la finestra que dona al passadís. El telèfon públic s'utilitzarà des d'aquesta finestra.

- El personal de consergeria i el de seguretat atendran les demandes del professorat i de l'alumnat, i indicaran a la secretària qualsevol incidència que observin.
- Les fotocòpies s'encarregaran amb 24 h d'anticipació, sempre que sigui possible. El professorat signarà el registre de lliurament en què s'indicarà el nom, la data, la quantitat i el contingut de les comandes. Les fotocòpies que s'encarreguin a títol personal s'abonaran a sis cèntims d'euro cada una.
- La entrada al centre serà restringida, per la qual cosa caldrà avisar la consergeria de les reunions i de les persones convocades.
- Les claus sol·licitades es tornaran en haver-se acabat d'usar.
- Durant els esplais, la persona encarregada de la consergeria haurà de ser davant els banys de l'alumnat i vetllarà perquè s'usin amb un cert ordre i se'n faci un ús correcte.

Secretaria

Pel que fa a la secretaria, es demana:

- Les comandes no s'hi poden fer directament i s'han de fer a través de la secretària de l'institut.
- La utilització d'ordinadors de secretaria serà restringida a demandes molt concretes i concertades prèviament.
- L'alumnat serà atès a la finestra en l'horari establert: cada dia durant el temps de l'esplai i els dimecres de 13 a 14 hores.
- Qualsevol incident que hagi de ser comunicat oficialment, es registrarà i s'inclourà dins l'expedient de l'alumnat.

Seguretat

Es demanarà que col·laborin en:

- Patis/esplais: que passin tot el temps dels esplais al pati.
- Vigilància exterior: ronda diària amb indicació d'incidències i desperfectes observats.
- Vigilància interior: fer rondes cada hora de classe.

Bar

L'alumnat farà ús del bar respectant les normes establertes a tal efecte, que són:

- Demanar les comandes amb respecte i educació.
- Respectar la cua i el torn.
- Utilitzar les papereres.
- Respectar l'horari, que coincidirà exclusivament amb els esplais.
- En el cas d'estar un temps dins el bar, mantenir una postura correcta, tenir cura del mobiliari i evitar-hi cridar.
- Per part seva, la persona responsable del bar comunicarà a la secretària i/o cap d'estudis les incidències que consideri oportunes.

L'incompliment d'aquestes normes serà sancionat.

Alumnat

- Haurà de complir amb puntualitat l'horari escolar.
- Procurarà estar al pati durant el temps dels esplais.
- Haurà d'obtenir permís per sortir de l'aula. Només excepcionalment ho farà amb una autorització del professor o de la professora corresponent i ho comunicarà al professorat de guàrdia (PG).

- Quan el professorat consideri que, un cop donada una determinada situació, és necessària una intervenció immediata de l'equip directiu, sol licitarà que el PG vagi a l'aula i llavors acompanyarà l'alumne/a al despatx de direcció. Un pic allà, l'alumne/a haurà d'exposar la seva versió dels fets i deixar-la per escrit. També podrà indicar el tipus de sanció que consideri que li correspon.
- En casos de reincidència i incompliment reiterat d'alguna norma per part de l'alumnat, el professorat ho comunicarà a les comissions de convivència, i si cal, a l'equip directiu.
- En aquells casos que s'experimenti una millora en la seva trajectòria, l'equip directiu ho comunicarà per escrit o verbalment a les seves famílies.
- Es realitzarà una revisió dels casos, els quals hauran d'estar sota observació, com a mínim, durant una setmana.
- L'alumnat haurà de dur el material requerit, com també els estris i la roba adequada per dur a terme les diferents activitats. Es recomana l'ús d'un únic quadern d'anelles per a tots els cursos, que serà avaluable amb la freqüència que cada tutor consideri oportuna.
- Les famílies de l'alumnat hauran de signar l'acceptació de les normes de convivència que seran presentades a la primera reunió d'informació a les famílies corresponents durant el mes de setembre.
- Es recordarà a l'alumnat que no es pot fumar en tot el recinte, ni menjar i beure fora del bar o el pati.
- Els telèfons mòbils es desconnectaran durant l'horari de classes, no es permetrà utilitzar-los i podran ser requisats en cas d'incompliment fins a l'hora de la sortida.
- L'alumnat assistirà a classe arreglat i net. Es recordarà que no es permet la utilització d'ulleres de sol ni dur posades les gorres durant les classes.
- De manera rotativa, s'establirà un torn de manteniment de les aules, que anirà a càrrec de l'alumnat de cada grup.
- L'alumnat col·laborarà en el manteniment de totes les instal·lacions escolars i serà responsable dels desperfectes que el mal ús pugui ocasionar.

Professorat

- Les guàrdies seran, preferiblement, actives.
- Assistirà i començarà amb puntualitat a les classes, activitats, guàrdies i reunions que li corresponguin.
- Passarà llista al començament de cada hora de classe.
- Farà constar qualsevol incidència en el full que a tal efecte hi haurà en la carpeta d'aula.
- Es responsabilitzarà de deixar l'aula en perfecte ordre a l'acabament de la classe.
- Informarà amb anticipació de qualsevol canvi i/o iniciativa que consideri que pugui incidir en la dinàmica general del centre.
- Col·laborarà amb les tasques de la tutoria.
- Vetllarà pel compliment de les normes de convivència.

Les relacions família / centre

La realitat docent dels IES va canviar sensiblement amb la incorporació als instituts de l'alumnat de primer cicle, alumnat amb edats compreses entre els dotze i els catorze anys. Les seves característiques i necessitats evolutives són diferents de les de l'alumnat de segon cicle, i eren poc conegudes pel professorat. També la dinàmica habitual dels centres estava, fins aquell moment, prevista per a una altra tipologia d'alumnat. Tot això va provocar una situació en alguns casos quasi caòtica als centres de secundària. El nostre no en va ser una excepció.

La reflexió sobre els fets ens va conduir inevitablement a la necessitat d'establir canals de comunicació més fluides i freqüents amb les famílies del nostre alumnat com a recurs per millorar la convivència en el centre.

Entre les mesures que hi hem aplicat i que ens han donat un resultat positiu comentam les següents:

1. El Programa d'atenció individual (PAI): aquest programa requereix la col·laboració continuada de les famílies. En primer terme, han d'acceptar que el seu fill o la seva filla sigui inclòs al programa esmentat. Quan ho accepten també assumeixen la seva part de responsabilitat, consistent a realitzar un seguiment diari a casa seva de la manera com ha anat el dia a l'institut, parlar sobre els deures, les classes, les incidències, etc. També s'estableix una comunicació sistemàtica de les famílies amb el centre un pic per setmana. Finalment, una fotocòpia del registre setmanal del PAI és lliurada al mateix alumne, que l'ha de retornar signada.
2. L'agenda: es continua insistint en l'ús de l'agenda escolar malgrat que encara no se n'hagi elaborada una de pròpia del centre. L'agenda s'utilitza molt en el primer cicle i serveix de comunicació ràpida entre qualsevol professor/a i la família i a l'inrevés.
3. Els llibres i els materials: era molt freqüent que el nostre alumnat no tingués el material ni els llibres necessaris per poder seguir les classes, la qual cosa sovint es traduïa en una desatenció, desinterès, pèrdua de determinats continguts, interferències durant l'hora de classe, etc., fet que solia acabar en amonestació per part del professorat de l'àrea corresponent. Per intentar resoldre aquesta situació s'ha determinat un termini perquè les famílies que es trobin en situació econòmica precària puguin fer una demanda de préstec dels llibres i/o del material al centre. La durada del préstec és de tot un curs escolar amb el compromís de retornar-lo en perfecte estat o reposar-lo en cas de deteriorament o pèrdua.
4. Les faltes d'assistència: les famílies comuniquen cada vegada amb més rapidesa les absències dels seus fills i filles i lliuren la corresponent justificació quan es reincorporen al centre. Malgrat això hi ha absències que no són comunicades. Davant aquesta situació les tutores i els tutors o les coordinadores de cicle o la cap d'estudis ho comunica directament a la família per tractar d' aclarir on és el jove i, al mateix temps, li recorda el procediment que ha de seguir. Aquest sistema pot semblar costós, però se'n treu rendibilitat aviat perquè, finalment, només queden un grapat de casos que requereixen altres tipus d'intervenció, com per exemple obertura del protocol d'absentisme, avís al policia de barri, etc.
5. Les reunions informatives per a familiars: són convocades des de l'equip directiu i tenen una freqüència mensual, llevat dels mesos de desembre i d'abril a causa de les vacances. L'índex d'assistència és bastant satisfactori, amb una mitjana de seixanta persones cada vegada. Les famílies reben la convocatòria amb la indicació dels punts que s'han de tractar -ordre del dia- per mitjà de l'alumnat i han de retornar el full signat amb anticipació indicant-hi si hi assistiran o no. És freqüent que les famílies també ho comuniquin per telèfon i, així, també es genera un altre canal de comunicació.
6. Les activitats extraescolars i complementàries. L'esport: aquest curs continua organitzat l'equip de rugbi. Aquest ha estat un altre canal d'interès per a les famílies de l'alumnat, en què hi han participat preferentment. El fet que l'equip participi en torneigs -i hagi guanyat finalment el campionat de Mallorca- en diades esportives fa que ens trobem fora de la dinàmica habitual, la qual cosa afavoreix entre altres aspectes les relacions centre-família. A més, es manté la celebració d'algunes de les principals tradicions de la nostra ciutat com són les torrades per sant Sebastià i la setmana de Carnaval.

7. El Fòrum: l'IESAP organitza activitats i accions educatives dins el marc del Fòrum Barcelona 2004 de tota casta i des de tots els departaments didàctics. A tal efecte, s'ha creat la comissió Fòrum, formada per dues professores sota la coordinació de la cap del Departament de Educació Visual i Plàstica, Joana Cabot.
8. L'adreça electrònica: sembla un poc intranscendent, però cada vegada hi ha més famílies que contacten amb nosaltres per via electrònica per fer qualsevol sol·licitud. També és una bona via de comunicació per a l'alumnat adult de l'ESPA.
9. La web: l'ús, bàsicament consultiu i informatiu, es generalitza a poc a poc.

Cal indicar que totes les accions explicitades han estat objecte d'anàlisi i que el professorat del centre que hi participa les ha aprovades i que hi col·labora activament, malgrat que sigui inevitable que gran part de la tasca recaigui en l'equip directiu, els tutors i les tutores i les coordinadores de cicle, cosa que requereix una permanent coordinació interna.